
IZGRADNJA KNJIŽNE ZBIRKE U NARODNIM KNJIŽNICAMA

Tatjana Nebesny

Mira Švob

Knjižnice grada Zagreba

t.nebesny@kgz.hr

m.svob@kgz.hr

Rasprava o izgradnji knjižne zbirke u narodnim knjižnicama može se činiti ponešto neprimjerenom, pogotovu u trenutku kada se težište raspava o zbirkama prenosi na elektroničku građu. Međutim, ta je građa još relativno slabo zastupljena u našim narodnim knjižnicama, kao što je i teže dostupna na našem tržištu. Treba proći neko vrijeme da se steknu određena iskustva na temelju kojih bi se moglo kvalitetno raspravljati o izgradnji zbirke te građe u našim narodnim knjižnicama, a da to ne bude potkrijepljeno samo teorijskim spoznajama. Držimo da će promišljanje smjernica za izgradnju knjižne građe pomoći i u što skorijem donošenju smjernica za elektroničku građu.

Ostala neknjižna građa, kao što su audiovizualna građa, igračke, novine i časopisi, također zaslužuje posebnu pozornost, ali pitanje izbora knjižne građe jedno je od ključnih u izgradnji zbirki narodnih knjižnica.

Izlaganje se sastoji od dva dijela. U prvom, uvodnom, raspravlja se o potrebi donošenja dokumenta o nabavnoj politici za svaku narodnu knjižnicu posebno, i to na osnovi utvrđenih i javno objavljenih zadaća knjižnice. U drugom se dijelu opisuju elementi na kojima počivaju smjernice za izgradnju zbirke u mreži narodnih knjižnica te kriteriji za izbor građe koji se mogu primijeniti u mreži narodnih knjižnica.

Zadaće narodne knjižnice

Odgovor na pitanje što je narodna knjižnica, koja je njezina uloga u društvu, što je čini različitom od drugih vrsta knjižnica i koje su njezine stvarne zadaće, izgleda posve jednoznačan i jednostavan, kako knjižničarima tako i korisnicima knjižnica. Međutim, nerijetko stručna, a još više svakodnevna, praktična rasprava o tome što jest narodna knjižnica, koja je njezina zadaća, kakve bi usluge trebala pružati i koju sve građu ponuditi svojim korisnicima, može dovesti do nedoumica.

Mnogi će se građani ponekad iznenaditi kad ustanove da u svojoj najbližoj knjižnici ne mogu dobiti knjigu, dokument, informaciju ili uslugu koju trebaju, a neki će, naprotiv, ustanoviti kako nisu ni znali da u narodnoj knjižnici mogu pronaći onu informaciju za kojom su uzaludno tragali.

Međunarodni dokumenti (UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice, IFLA-ine smjernice za razvoj narodnih knjižnica) definiraju narodnu knjižnicu kao ustanovu koja osigurava pristup raznovrsnim zapisima znanja, informacija, umjetničkim djelima, i to putem usluga što se pod istim uvjetima pružaju svim građanima, bez ikakve rasne, spolne, vjerske, jezične, ekonomske ili neke druge diskriminacije, određujući time narodnu knjižnicu kao najširu i najdemokratskiju javnu ustanovu. Međutim, i sami donositelji tih proklamacija svjesni su kako je tako široko postavljene zahtjeve teško potpuno ostvariti i da narodne knjižnice djeluju u različitim sredinama u različitim oblicima, ovisno o tradiciji te sredine, njezinoj kulturi i, posebno, gospodarskim mogućnostima.

Stoga svaka zajednica mora definirati zadaće i usluge svoje narodne knjižnice, u skladu s međunarodnim dokumentima, s potrebama svojih građana i realnim financijskim mogućnostima. Narodna knjižnica mora u dogovoru sa svojim osnivačima (zajednicom koja je financira) i korisnicima (stanovnicima područja na kojem djeluje), utvrditi i javno proglasiti zadaće koje će ispunjavati.

U pravilu se zadaća knjižnice definira pri njezinu osnutku. Vidljivo je to i iz prvih pravila naših knjižnica, u kojima najčešće stoji da su osnovane na dobrobit svih građana i s nakanom da im ponude "pouku, društvenost i zabavu", pomoć u naobrazbi i neformalnom školovanju itd. Uočljivo je da su prve narodne knjižnice, i u svijetu i u nas, bile ponajprije osnivane kao prosvjetiteljsko-nastavne ustanove koje su imale značajan društveni karakter. Kako su se mijenjale ideje i stajališta o pojedinim društvenim pitanjima, tako su i narodne knjižnice preuzimale nove zadaće, nastojeći svojim zbirkama i uslugama zadovoljiti suvremenike. Neki autori zaključuju kako su na to bile primorane jer su "...potpuno ovisne o dobroj volji zajednice u kojoj djeluju da ih i nadalje financira, i stoga moraju izgraditi široku osnovu za podršku u zajednici, obraćajući punu pažnju potrebama i zahtjevima građana." [1](#)

Teoretičari bibliotekarstva slažu se daje najteže definirati zadaće i zbirke narodnih knjižnica stoga što one imaju višestruke namjene i širok krug korisnika. Oboje predstavlja problem koji se ne javlja u ostalim vrstama knjižnicama. Mnogo je lakše utvrditi zadaće, tj. ciljeve i svrhu knjižnica, pa onda i omeđiti njihove zbirke, primjerice školskih, fakultetskih ili specijalnih knjižnica, koje svoju zadaću, najjednostavnije rečeno, definiraju kao ispunjivanje osnovnih ciljeva institucija u kojima djeluju, a imaju i homogenu strukturu korisnika. Na osnovi takvih zadaća relativno je lako omeđiti područja iz kojih će trebati prikupljati građu, odrediti vrstu građe koju prikupljaju, razinu i dubinu njezine stručnosti i sl.

Narodne knjižnice moraju pomnjivo utvrditi svoju zadaću, raspraviti njezine postavke s osnivačima, ali i s korisnicima, a onda tu zadaću, kao poseban dokument, javno objaviti kako bi bio svima poznat, kako bi se o njemu moglo raspravljati, s vremenom ga mijenjati i dopunjavati u skladu s novim potrebama i financijskim mogućnostima. A upravo je izbor građe, formiranje vlastite zbirke koja će zadovoljavati potrebe korisnika da bi obavila svoju zadaću, jedno od temeljnih pitanja za narodnu knjižnicu. Definiranje zadaće knjižnice te izgradnja njezine zbirke najuže je povezano, uzajamno ovisno.

Javno objavljen dokument o zadaći knjižnice

U sredinama u kojima javnost ima velik utjecaj na oblikovanje narodnih knjižnica, vrlo se često raspravlja o ispunjivanju zadaća narodnih knjižnica. Upravni odbori knjižnica, u kojima su uz osnivače i korisnici knjižnica, raspravljaju o zbirkama ili samo o pojedinim naslovima što se nalaze u

knjižnicama, ponekad osporavajući ili zahtijevajući njihovu nabavu. Knjižnice stoga javnosti nude na uvid i svoje smjernice za nabavu, odnosno dokument o nabavnoj politici kojeg se pridržavaju, opravdavajući svoje postupke u nabavi građe ili pak tražeći dodatne izvore financiranja za to.

Američke knjižnice prednjače u javnoj dostupnosti svojih dokumenata kojima utvrđuju svoje zadaće i obrazlažu nabavnu politiku i izgradnju zbirke.² U novije se vrijeme takvi dokumenti (Statements of Mission, Collection Development Plan i sl.) obvezno objavljuju na mrežnim stranicama narodnih knjižnica koje ih izrađuju.

I u drugim se sredinama, u europskim knjižnicama, počinje raspravljati o potrebi postojanja takvih, javno objavljenih dokumenata. Tako je 2001., u sklopu INTAMEL-a, napravljeno opsežno istraživanje među knjižnicama-članicama o pitanju nabavnih politika u izgradnji zbirki na osnovi njihovih utvrđenih i javno objavljenih zadaća.³

Stanje u Hrvatskoj

I u hrvatskim su narodnim knjižnicama knjižničari svjesni potrebe izrade takvih dokumenata. Javno raspravljani i objavljeni dokumenti o zadaćama svake pojedine narodne knjižnice trebali bi biti temeljan dokument, među ostalim, i za financiranje knjižnice. Na osnovi njega izrađeni dokumenti o nabavnoj politici i smjernice za nabavu pomoć su kod svih obrazloženja za naslove koji jesu ili nisu uvršteni u zbirku pojedine narodne knjižnice, nužno su pomagalo pri izlučivanju i otpisu građe, a isto tako pri uvrštavanju ili otklanjanju darova ili pri raspravi o otkupima knjiga za narodne knjižnice, što ih u nas obavljaju pojedina državna i lokalna administrativna tijela izvan knjižnica.

Da bismo utvrdili imaju li naše narodne knjižnice javno objavljen dokument u kojem su jasno navedene njihove individualne zadaće, korisno bi bilo provesti istraživanje poput spomenutog INTAMEL-ova i na taj način dobiti realnu sliku stanja u Hrvatskoj. Budući da takvo istraživanje nije provedeno, na osnovi razgovora s kolegama, zatim uvida u rad narodnih knjižnica na području grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije te na osnovi dugogodišnjeg praćenja literature o našim narodnim knjižnicama, može se ustvrditi da knjižnice uglavnom nemaju takve pisane i javno objavljene dokumente.

Zadaće knjižnica navedene su primjerice u statutima ili pravilima o radu knjižnica, u njihovim izvještajima ili programima rada, dakle jedino kao interni dokumenti koji su poznati samo užim stručnim krugovima. Ipak, prigodom otvaranja knjižnica, u nekim obljetničkim situacijama, narodne knjižnice tiskaju prigodne letke, brošure, vodiče ili druge promidžbene tekstove u kojima su takve zadaće često navedene. Objavljuju se i na ponekim mrežnim stranicama, koje nisu dovoljno iskorištene za tu svrhu.

Sve je to nedovoljno poznato javnosti i stoga treba potaknuti knjižnice da jasno definiraju svoje zadaće, u skladu sa suvremenim stručnim smjernicama i standardima, rasprave ih sa svojim osnivačima i korisnicima te ponude građanima zajednice u kojoj djeluju kao javno objavljeni dokument. Pritom se ne treba ustručavati istaknuti specifičnosti svake pojedine knjižnice, jer zadaće narodnih knjižnica mogu i moraju biti različite u knjižnicama različitih sredina. Ne treba, također, radi boljeg dojma, navoditi one zadaće koje knjižnica, zbog svjesnog opredjeljenja ili pak nedovoljnog financiranja, ne može izvršiti.

Smjernice za izgradnju zbirki

Na osnovi specificirane zadaće svaka će knjižnica lakše utvrditi svoju nabavnu politiku u izgradnji

zbirki, koja će joj omogućiti lakše donošenje smjernica za nabavu građe.

Zbog čega je potrebno izrađivati vlastite smjernice, a ne oslanjati se samo na opće preporuke? Upravo stoga da bi se opravdala nužna selekcija građe, koja se neizbježno obavlja u knjižnici, sa suvremenom sveobuhvatnom informacijskom zadaćom što zahtijeva širok, slobodan pristup raznovrsnoj građi i informacijama.

Dok je narodna knjižnica ispunjivala samo odgojne i obrazovne zadaće, selekcija građe bila je "razumljiv postupak" jer je zbirka imala strogo utilitarnu namjenu. Proširivanje zadaća knjižnice uključivanjem kulturnih, zabavnih i rekreativnih zadaća znatno proširuje okvire zbirke narodne knjižnice. Međutim, zbog ograničenih sredstava, a i prostora, nabava se građe mora selekcionirati na osnovi jasnih i čvrstih kriterija.⁴

Temeljni kriteriji za zbirke najnovijih stručnih smjernica kažu da narodne knjižnice moraju imati zbirku koja sadrži raspon građe koji zadovoljava sve članove zajednice.

Opravdano se stoga postavlja pitanje kako pomiriti i uskladiti te dvije oprečne činjenice: neminovnost selekcije i potrebu za širokim, demokratskim pristupom informacijama?

Rješenje izgradnje zbirke vidimo upravo u pomniju promišljanju zadaća knjižnice, u izradi pisanog dokumenta i njegova javnog objavljivanja. Ako knjižnica primjerice utvrdi da će uglavnom zadovoljavati zabavne i rekreativne čitalačke potrebe, onda je izvjesno da će pretežno nabavljati i takvu vrstu literature; ako se opredijeli za, primjerice, podizanje informatičke pismenosti, pružanje poslovnih ili komunalnih, svakodnevnih informacija, onda će se usmjeriti na prikupljanje građe koja će moći zadovoljavati takve potrebe korisnika. Ne treba pritom misliti kako su neke zadaće "uzvišenije", a druge manje važne, potpuno je legitimno opredijeliti se za zadovoljavanje potreba svojih korisnika, s obzirom na njihove istražene ili pretpostavljene zahtjeve.

Na osnovi dokumenta koji utvrđuje zadaće knjižnice, treba izraditi smjernice za izgradnju zbirke - kao pisani, javno objavljeni dokument- na temelju kojih će se izrađivati dugoročni, srednjoročni ili godišnji planovi nabave, kao što preporučuju Standardi za narodne knjižnice. Takve je planove nabave moguće pratiti stalnim analizama, na osnovi godišnjih ili češćih izvještaja i prema potrebi ih mijenjati i dopunjavati.

Smjernice za izgradnju zbirke, kao pisani, javno objavljeni dokument, također ne postoje u našim knjižnicama. Ali ipak postoji niz internih dokumenata, pravila i preporuka, koje svaka knjižnica koristi pri svakodnevnom radu. Takvi se tekstovi koriste za obuku mlađih, novozaposlenih kolega, za predavanja na internim seminarima i sl. Pri rješavanju nabave građe vrlo je vrijedno i prenošenje osobnih iskustava; često se vode razgovori i konzultacije svih stručnih radnika. Mnoge knjižnice koriste i vrlo razrađene brojčane pokazatelje strukture nabavljenih naslova i svezaka uspoređujući ih sa Standardima za knjižnice.⁵

Ipak, za podizanje kvalitete rada pri izgradnji zbirki u narodnim knjižnicama dobro bi bilo utvrditi stvarno stanje u hrvatskim narodnim knjižnicama glede izgradnje zbirki i utvrđivanja nabavne politike, a zatim krenuti na izradu projekta kojim bi se utvrdile opće smjernice za izgradnju zbirki, prema kojima bi pojedine knjižnice, ovisno o svojoj veličini i zadaćama, lakše izradile vlastite smjernice.

U tome bi nam mogla pomoći i strana iskustva, koja bilježe javno objavljene dokumente sa zadaćama narodnih knjižnica i smjernicama za izgradnju zbirke. Najčešće su oni objavljeni u tiskanim godišnjim izvještajima ili programima knjižnica, njihovim spomenicima ili su, danas sve češće, objavljeni na mrežnim stranicama, a spomenuli smo već kako su oni najkvalitetniji okupljeni u stručnoj literaturi.

Narodnoj knjižnici u takvim sredinama kvalitetnu izgradnju zbirke olakšavaju i preporučni popisi i vodiči za pojedinu vrstu literature, kao što su raznovrsni vodiči tipa *Guide to reference materials*, koji se objavljuju i posebno kao preporučni popisi za male knjižnice, a uključuju i strožu selekciju (*Guide to small /medium size public library*), čija se izdanja obnavljaju svakih pet do deset godina i sadrže najnoviju literaturu. Od velike su pomoći i redovite tekuće bibliografije, priručnici tipa "books in print", katalozi drugih knjižnica, dakle sve ono što uvelike nedostaje u našoj nakladničkoj produkciji.

Stručna literatura o izgradnji zbirke u Hrvatskoj

Stručni tekstovi o nabavnoj politici, izgradnji zbirke ili o pojedinačnim pitanjima provođenja nabave u našoj su bibliotekarskoj literaturi malobrojni.⁶ Prepoznajući potrebu stručnog razgovora o toj temi, Hrvatsko je knjižničarsko društvo svoju 29. skupštinu 1994. posvetilo pitanjima izgradnje zbirke, tim aktualnijima zbog uništavanja u ratnim razaranjima. Na Skupštini je izneseno nekoliko vrijednih radova, od uvodnog poticajnog teksta koji je problematizirao potrebu izobrazbe knjižničara za izgradnju i vođenje zbirke, do niza pregleda o stanju i strukturi fondova narodnih knjižnica u Hrvatskoj.⁷

Takvim stručnim radovima treba pridodati i nekoliko tekstova o pokušaju definiranja novih zadaća u narodnim knjižnicama, o analizi dostupnosti službenih publikacija i informacija u narodnim knjižnicama. Svakako treba istaknuti vrijedan pomak koji je napravljen provođenjem stalne ankete o stanju narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj, što je od 2000. redovito prikupljaju i obrađuju županijske matične knjižnice, a sjedinjuje i komentira stručna suradnica za narodne knjižnice u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici. U anketi su vidljivi podatci o brojčanom stanju zbirke narodnih knjižnica, godišnjim prinovama, utrošenim sredstvima i sl., što daje mogućnost usporedbe, ali i donošenja relevantnih zaključaka o kvalitetnijoj izgradnji knjižničnih zbirki.

Slijedi još samo da se takvi pojedinačni stručni napori sjedine i pretoče u stvarne dokumente o zadaćama narodnih knjižnica i o smjernicama za izgradnju njihovih zbirki.

Projekt Knjižnica grada Zagreba na izradi smjernica za nabavu knjižne građe

Knjižnice grada Zagreba najveća su mreža narodnih knjižnica u Hrvatskoj. Matična služba KGZ-a redovito prati i analizira strukturu zbirke narodnih knjižnica i nabavu građe za sve narodne knjižnice u gradu Zagrebu, što komentira u polugodišnjim i godišnjim izvještajima i programima rada. Prati se također nabava građe u narodnim knjižnicama Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije.

O nabavi knjižne građe održavaju se predavanja na redovitim seminarima za pripravnike, Matična služba Knjižnica grada Zagreba pomaže usmenim sugestijama u odabiru naslova pri osnutku novih knjižnica, praćenjem revizije i otpisa knjižne građe pomaže se kvalitetnijoj izgradnji zbirke pojedinih knjižnica,⁸ vodeći računa o ravnomjernoj zastupljenosti kvalitetnih naslova i dovoljnom broju primjeraka u mreži knjižnica.

Nedostaju, međutim, pisani pregledi naslova koje bi narodne knjižnice mogle nabaviti. Jedan takav *Preporučni popis knjiga za manje narodne i školske knjižnice*, nastao kao interni dokument, a izrađen još 1978/79. godine, nije kasnije dopunjavao. Izrađivani su ipak popisi za neku drugu vrstu građe, npr. *Popis novina i periodičkih publikacija u narodnim knjižnicama grada Zagreba*, za godine 1989., 1993., 1994., 2001., koji se mogao koristiti i kao preporuka za nabavu.

Nepostojanje pisanih dokumenta nadoknađeno je redovitim sastancima voditelja i knjižničara službi

nabave građe svih zagrebačkih narodnih knjižnica, na kojima se razgovorom o novim naslovima u hrvatskom nakladništvu pomaže pri donošenju odluka koji je naslov primjereno nabaviti u pojedinoj knjižnici. Takvom osmišljavanju nabave knjižne građe pomaže i centralizirana obrada građe, koja ujedno i sugerira nabavu pojedinih naslova, a i redoviti sastanci informatora zagrebačkih knjižnica, koji se godinama održavaju pod naslovom *Informativna srijeda* i *Informativni utorak*.

Analiza postojećih internih dokumenata o smjernicama za nabavu knjižnične građe pokazala je da posebne zbirke imaju kvalitetnije razrađene kriterije za nabavu. Ako izuzmemo Glazbeni odjel, zbog posebne vrste građe koju okuplja, i Zagrabiensiu, koja kao zavičajna zbirka mora imati kvalitetno razrađene kriterije, vidljivo je da su i ostale posebne zbirke (Rara, Zaštićeni fond, Zbirka Hrvatskog centra za dječju knjigu, Zbirka BDI) uspjele detaljno razraditi kriterije za nabavu građe.

Smjernice za izgradnju opće zbirke knjiga ponovno se preispituju, dogovaraju i utvrđuju. U takve su rasprave uključeni svi knjižničari koji vode pojedine odjele i službe, uz konzultiranje relevantne stručne literature.⁹

Smjernice se promišljaju tako da svim građanima Zagreba osiguraju kvalitetan pristup građi i informacijama. To je moguće ostvariti rasprostranjenom mrežom knjižnica u gradu, u kojoj će svaka jedinica moći zadovoljiti najčešće zahtjeve i potrebe svojih korisnika, a oni kompleksniji rješavat će se u većim knjižnicama (područnima i središnjom) ili upućivanjem na druge vrste knjižnica i izvore informacija.

Bez obzira na to što je mreža narodnih knjižnica u Zagrebu specifična za Hrvatsku, vjerujemo da promišljanje smjernica za izgradnju zbirke u toj mreži može pomoći i promišljanjima drugih narodnih knjižnica.

Stoga u nastavku donosimo pregled općih razmatranja o smjernicama i neke primjere primjene tih smjernica na karakteristične naslove.

Općenito o smjernicama

Smjernice za izgradnju zbirke moraju sadržavati jasno oblikovane kriterije za izbor građe. Te kriterije treba utvrditi posebno za svaku vrstu građe koju knjižnica nabavlja: za knjige, periodiku, note, gramofonske ploče, zvučne i videokasete, CD-ove, CD-ROM-ove, igračke, izvorna umjetnička djela.

Ako knjižnica ima posebne odjele ili zbirke, kriteriji za izbor građe utvrđuju se za opći, posudbeni fond i za svaku zbirku ili odjel posebno. Kriteriji za zbirke trebaju biti detaljniji i razrađeniji nego kriteriji za izgradnju općeg fonda, budući da su ciljevi i zadaci svake zbirke vrlo jasno utvrđeni.

Kriteriji za izbor pojedinačnog naslova

Prilikom izbora građe za knjižnične zbirke svaki naslov mora se posebno vrednovati. Osnovni kriteriji za prosudbu pojedinog naslova jesu *kriterij vrijednosti* i *kriterij potražnje*.

Kriterij vrijednosti odnosi se na sadržajnu i fizičku vrijednost publikacije. Sadržajna vrijednost procjenjuje se prema ugledu autora ili nakladnika, novosti i relevantnosti teme, dubini razrade teme, referencama u literaturi, načinu obrade teme, tj. objektivnosti autora, opremljenosti djela bibliografskim podacima, kazalima, statističkim i drugim pokazateljima, predgovorima i pogovorima, razmatra se kvaliteta prijevoda, jasnoća stila i slično.

Fizička vrijednost publikacije ovisi o kvaliteti papira, tiska i uveza, procjenjuju se izgled publikacije, njezin opseg, kvaliteta grafičkih i slikovnih priloga, a procjenjuje se i cijena publikacije. Ako je isti naslov dostupan u tvrdom i mekom uvezu, prednost za knjižnice ima tvrdo uvezana knjiga.

Kriterij potražnje temelji se na istraživanju potreba korisnika, utvrđivanju zadovoljenih i nezadovoljenih zahtjeva. Taj se kriterij ne može isključivo primjenjivati, budući da u narodnim knjižnicama može postojati relativno velika potražnja za djelima koja se ne uklapaju u zacrtane smjernice za izgradnju zbirke knjižnice, a ponekad mogu biti i ispod primjerene vrijednosne razine.

Smjernice moraju sadržavati i *prioritete u nabavi*, koje svaka knjižnica određuje sama, opet prema zacrtanim ciljevima i zadaćama. Primjerice, za Gradsku je knjižnicu jedan od prioriteta zavičajna zbirka, *Zagrabiensia*, za koju se uvijek nabavljaju novi naslovi, bez obzira na smanjivanje novčanih sredstava.

Na temelju usvojenih smjernica za izgradnju zbirke svaka knjižnica donosi godišnje, srednjoročne i dugoročne planove nabave. U tim će se planovima nastojati smjernice prilagoditi raspoloživim sredstvima.

Ukoliko su sredstva kojima knjižnica raspolaže manja, utoliko selekcija građe mora biti stroža. Određenu ulogu pri primjeni smjernica za izgradnju zbirke mora imati i *prostor* kojim knjižnica raspolaže za smještaj građe.

Smjernice za razvoj zbirke moraju sadržavati i kriterije za pročišćivanje zbirke i otpis građe kao i kriterije vrednovanja (evaluacije) uspješnosti izgradnje zbirke.

Pročišćivanje zbirke i otpis

Narodna knjižnica redovito pročišćuje svoje fondove. Razlozi za pročišćivanje su različiti. Knjižnica s vremenom može promijeniti ranije zacrtane ciljeve i zadaće, ustanoviti da su joj pojedine skupine građe ili neki naslovi nepotrebni.

Knjige mogu sadržajno zastarjeti, što se osobito brzo događa u području primijenjenih znanosti i tehnologije (npr. informatička literatura). Zbog smanjenog zanimanja korisnika za neku temu ili naslov (npr. knjiga prestaje biti lektira), može se pojaviti višak primjeraka. Velik broj narodnih knjižnica suočen je s nedostatkom prostora pa je i to, uz navedeno, razlog za redovito pročišćivanje zbirke i otpis.

Otpisuju se i nevraćeni, izgubljeni i otuđeni primjerci građe kako bi se dobilo brojčano stvarno, time i statistički relevantno, stanje zbirke. Pročišćivanje građe i otpis provode se u skladu s posebno donesenim pravilnikom. Pravilnik sadrži omjere kojima se propisuje postotak građe koji knjižnica može otpisati u određenom razdoblju.

Vrednovanje uspješnosti izgradnje zbirke

Vrednovanjem uspješnosti izgradnje zbirke treba ustanoviti je li zbirka zadovoljila ispunjavanje zadaća knjižnice, kako je odgovorila na potrebe korisnika, koje su njezine slabosti te što bi trebalo promijeniti.

Postoje različite metode za procjenu uspješnosti izgradnje zbirke. Neke od njih su kvantitativne, a neke kvalitativne. Budući da nijedna metoda nije potpuno objektivna, a njihovi rezultati podliježu

različitim interpretacijama, tek spajanje više metoda daje kvalitetnu procjenu uspješnosti izgradnje zbirke. Metode koje se upotrebljavaju moraju biti standardizirane tako da se rezultati vrednovanja različitih zbirki mogu međusobno usporediti.

Jedna od metoda procjene uspješnosti izgradnje zbirki može biti *uspoređivanje* relevantnih izvora (liste uspješnica, izdavački i knjižarski katalozi, katalozi velikih knjižnica, specijalizirane bibliografije) s listom prinova knjižnice. Ako liste prinova knjižnice sadrže visok postotak naslova iz tih izvora, izgradnja zbirki može se smatrati uspješnom.

Druga je metoda vrednovanja uspješnosti izgradnje zbirki *fizički uvid* u stanje na policama. Stručnjak za pojedino stručno područje neposrednim uvidom u odgovarajući dio fonda na policama knjižnice procjenjuje njegovu veličinu, aktualnost, dubinu, pa i fizičko stanje pojedinih primjeraka. Ta je metoda brza, neposredno se utvrđuje snaga i slabost zbirke, a mogu se i odmah izdvojiti oštećeni primjerci za popravak ili otpis. Metoda je, ipak, donekle impresionistička, nije kvantitativna. Knjižnica nema uvijek na raspolaganju stručnjake za sva područja, pa je i to nedostatak ove metode. Procjena stanja zbirke ne mora biti posve točna i zbog toga što je dio knjiga u posudbi, nisu sve na policama.

Procjena uspješnosti izgradnje zbirki može se dobiti i pomoću različitih *statističkih podataka*, kao što su broj prinovljenih naslova i svezaka (ukupno i unutar pojedinih stručnih skupina) u određenom vremenskom razdoblju, te usporedbom tih podataka s valjanim standardima. Sve se statistike mogu izrađivati ručno. Međutim, mnogo bogatije i detaljnije statistike (prema načinu nabave, prema stručnim skupinama, prema dobavljačima, ispis novih naslova unutar pojedinih odjela ili stručnih skupina, a sve to za svaki izabrani period i za svaki pojedini odjel ili zbirku ili pak cijelu knjižnicu, zatim utrošak sredstava i slično) mogu se dobiti ako knjižnica kartoteku akcesije vodi u strojnom obliku.

Može se analizirati i utrošak sredstava (ukupno, za pojedinu stručnu skupinu, po vrstama građe, po pojedinom korisniku ili grupi korisnika).

Procjena uspješnosti nabave dobiva se i *analizom* ispunjenih i neispunjenih *zahtjeva* korisnika, zatim zahtjevima za međuknjižničnom posudbom (utvrđuje se koliko zahtjeva korisnika se osigurava posudbom iz drugih knjižnica, što se također može analizirati po predmetu, vrsti korisnika ili građe).

Najbolji pokazatelj uspješnosti izgradnje zbirki u narodnim je knjižnicama *analiza posudbe*. Za ocjenu uspješnosti nabave važna su i *mišljenja korisnika*.

Primjeri primjene smjernica za izgradnju zbirki u narodnim knjižnicama u Zagrebu

Na području grada Zagreba djeluje mreža od četrdeset osam narodnih knjižnica i bibliobusna služba s dva bibliobusa. Knjižnične fondove zagrebačkih narodnih knjižnica treba promišljati kao cjelinu, tj. kao jedinstven fond koji svojom veličinom, strukturom i kvalitetom treba osigurati građanima Zagreba maksimalnu dostupnost publikacijama. Da bi se postigla željena dostupnost informacija te zadovoljavanje obrazovnih, kulturnih i rekreativnih potreba građana, izbjegavajući pritom nepotrebna preklapanja, nužno je nabavnu politiku svih narodnih knjižnica u Zagrebu koordinirati. Pritom treba razlikovati tri razine u mreži knjižnica: središnju knjižnicu, područnu i ogranak. Veličina i struktura knjižnog fonda na sve tri razine određena je Standardima za narodne knjižnice Republike Hrvatske. Nabavna politika središnje knjižnice razlikuje se od nabavne politike područne knjižnice ili ogranka.

Navodimo primjere za nabavu knjiga iz nekih područja.

S područja *filozofije* središnja knjižnica treba nabavljati sva vrijedna djela zapadne i istočne filozofije u hrvatskom prijevodu. Temeljna djela svjetske filozofije središnja knjižnica nabavlja i na jeziku izvornika ili, iznimno, u prijevodu na drugi jezik (ako djelo, nezaobilazno zbog svoje vrijednosti, nije prevedeno na hrvatski a izvorni je jezik slabo poznat, to djelo treba nabaviti u prijevodu na jezik koji je šire prihvaćen u našoj sredini). Djela hrvatskih filozofa i filozofskih pisaca središnja knjižnica nabavlja u prijevodu na glavne svjetske jezike, bez obzira na mjesto izdavanja. Područna knjižnica trebala bi nabaviti izbor vrijednih djela klasika svjetske filozofske misli u hrvatskom prijevodu, a u ogranku bi se trebala naći popularnije pisana djela. Kako bi to moglo izgledati, pokazat će sljedeći primjeri.

AL-Farabi

Knjiga o slovima / Abu Nasr Al-Farabi ; iz arapskog u hrvatski preveo, predgovor napisao, bilješkama popratio i rječnik glavnih filozofijskih termina priredio Daniel Bučan. - Zagreb : Demetra, 1999.

Prvi put na hrvatski prevedena knjiga arapskog filozofa, poznatog po čestim komentarima Aristotelovih djela (zbog čega su ga zvali "drugim učiteljem"), komentar Aristotelove "Metafizike", knjiga je koja će zainteresirati uski krug znanstvenika te je dovoljno da se nađe u fondu središnje knjižnice. Uz Gradsku knjižnicu, to će se djelo naći i u Knjižnici Božidara Adžije, koja je specijalizirana za literaturu iz društvenih područja.

HEIDEGGER, Martin

Prolegomena za povijest vremena / Martin Heidegger ; priredio i preveo Borislav Mikulić. - Zagreb : Demetra, 2000.

Djelo Martina Heideggera, kao jednog od vodećih filozofa dvadesetog stoljeća, osim u središnjoj knjižnici treba se naći i u područnoj.

PETROVIĆ, Gajo

Logika / Gajo Petrović. - 23. izmijenjeno izd. - Zagreb : Element, 1994.

Udžbenik logike za srednje škole i fakultete, koji i brojem do sada objavljenih izdanja svjedoči o širokoj upotrebi i korištenju, treba se naći na sve tri razine mreže knjižnica.

Sljedećih je nekoliko primjera s područja *etike*.

ČEHOK, Ivan

Etika policijskog zvanja / Ivan Čehok, Petar Veić. - Zagreb : Ministarstvo unutarnjih poslova, 2000.

Etička načela u ovoj knjizi razmatraju se unutar jedne specifične profesije, pa je dovoljno daje usko specijalizirani korisnici nađu u središnjoj knjižnici mreže.

BIOETIKA u teoriji i praksi / <urednici Asim Kurjak, Vlatko Silobrčić>. - Zagreb : Nakladni zavod Globus, 2001.

Knjiga je nastala kao rezultat jednodnevnog simpozija održanog u Zagrebu. Radovi šesnaest autora obuhvaćaju širok raspon tema, od razmatranja općih teorijskih postavki etike i bioetike do konkretnih analiza. Budući da se radi o temi koja je u posljednje vrijeme u središtu zanimanja javnosti (genetski inženjering, kloniranje čovjeka), knjigu, osim za središnju, treba nabaviti i za područne knjižnice.

SAVATER, Fernando

Etika za Amadora / Fernando Savater; sa španjolskog preveo Karlo Budor. - Zagreb : Educa, <1998?>.

Knjigu je autor pisao s namjerom da osnovne pojmove ljudskih vrijednosti (sloboda, odgovornost, pravda) približi vlastitom sinu. Pisana je mudro i jednostavno te je, osim adolescenata kojima je prvobitno namijenjena, mogu čitati i odrasli, bez obzira na stupanj naobrazbe. Poželjno je da ovaj naslov bude pristupačan širokom krugu korisnika na svim razinama mreže.

Promišljanje nabave *lijepa književnosti* na svim razinama mreže knjižnica.

Središnja knjižnica trebala bi nabavljati sva djela hrvatskih književnika na hrvatskom jeziku i u prijevodu na sve strane jezike, bez obzira na mjesto izdavanja. To uključuje i djela još neafirmiranih književnika, prve pjesničke zbirke novih autora i slično. Nadalje, trebala bi nabavljati svu prijevodnu stranu beletristiku, ne samo klasike potvrđene vrijednosti nego i svjetske hitove koje nameće tržište. Djela klasika svjetske književnosti središnja knjižnica nabavlja i na izvornim jezicima.

Područna bi knjižnica trebala nabavljati vrijedna djela hrvatskih književnika i vrijednu stranu beletristiku u hrvatskim prijevodima. U ogranku bi se trebao naći izbor vrijednih djela domaće i strane beletristike na hrvatskom jeziku.

Primjerice: TADIJANOVIĆ, Dragutin

La verdure de la terre : poemes / Dragutin Tadijanović ; choix et traduction par Jugoslav Gospodnetić ; avec douze poemes traduit par Jeanine Matillon ; Preface par Tonko Maroević. - Zagreb : Društvo hrvatskih književnika: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1991.

Prijevod Tadijanovićevih poema na francuski jezik nabavljen je samo za zbirku Gradske knjižnice.

TADIJANOVIĆ, Dragutin

Svi moji haiku / Dragutin Tadijanović. - Zaprešić: Matica hrvatska Zaprešić, 2000.

Haiku poezija ne predstavlja glavni pjesnički izričaj u Tadijanovićevu opusu, već prije iskorak, eksperimentiranje s pjesničkom formom utemeljenom u drugoj tradiciji. Dovoljno je da se ta knjiga

nađe u središnjoj i područnim knjižnicama mreže.

TADIJANOVIĆ, Dragutin

Srebrne svirale / Dragutin Tadijanović. - 17. dopunjeno izdanje. -Zagreb : Školska knjiga, 1994.

"Srebrne svirale" lektirni su naslov koji treba biti dostupan korisnicima na svim razinama mreže. Iako bi školske knjižnice trebale zadovoljavati potrebe učenika za lektikom, stvarna je situacija (siromašni fondovi školskih knjižnica, nedostatak novaca za nabavu knjiga) takva da narodne knjižnice dijelom moraju preuzeti i njihovu zadaću u opskrbi korisnika školskom lektikom.

Način promišljanja izbora djela na pojedinim razinama mreže pokazuje i nekoliko sljedećih primjera. Radi se o *jezičnim rječnicima*.

Prvih nekoliko primjera naslovi su primjereni samo za središnju knjižnicu.

PICCOLI, Agostina

Dizionario dell idioma croato - molisano di Montemitro = Rječnik moliškohrvatskoga govora Mundimitra / Agostina Piccoli, Antonio Sammartino. - Zagreb : Matica hrvatska, 2000.

VLAHOV, Lovre

Dalmatinski pučki ričnik našeg kraja / Vlahov Lovre. - Zagreb : Birotisak, 1996.

ROŽIĆ, Vatroslav

Barbarizmi u hrvatskom jeziku / Vatroslav Rožić. - Zagreb : Pergamena, <1998?>.

Rječnik moliškohrvatskog govora, idioma hrvatskog jezika koji se pet stoljeća razvijao izvan domovine, zanimljiv je stručnjacima lingvistima, a ne široj javnosti. *Dalmatinski pučki ričnik* također je djelo vrlo uske lingvističke tematike. Knjiga *Barbarizmi u hrvatskom jeziku* pretisak je iz 1913. godine. Nema potrebe da se tako usko stručna djela, za koja postoji interes malog broja korisnika, nađu u područnim knjižnicama i njihovim ograncima. Gradska knjižnica, međutim, kao središnja knjižnica mreže, prema svojim nabavnim kriterijima nabavlja sva djela o hrvatskom jeziku, što uključuje sve rječnike, pravopise, gramatike, stručne rasprave i sl.

Kada je riječ o stranim jezicima, također bi samo središnja knjižnica trebala nabaviti morfološke, etimološke i druge stručne rječnike, kao što je:

BLOCH, Oscar

Dictionnaire etymologique de la langue française / Oscar Bloch,

Walter von Wartburg. - Paris : Presses Universitaires de France, 1975.

Dvojezični rječnici *važnijih* svjetskih jezika (engleski, francuski talijanski, njemački, ruski) osim u središnjoj knjižnici trebali bi se nabavljati i u područnim knjižnicama, primjerice:

PUTANEC, Valentin

Francusko - hrvatski rječnik = Dictionnaire français - croate / Valentin Putanec. - 8. izd. - Zagreb : Školska knjiga, 2000.

Budući da se u ovom slučaju radi o ponovljenom izdanju, područne knjižnice koje već imaju taj naslov, neće ga nabavljati jer im je dovoljan jedan primjerak. Središnja knjižnica nabavlja svako ponovljeno i izmijenjeno izdanje, a u većini slučajeva i ponovljena neizmijenjena izdanja.

Samo središnja knjižnica treba nabavljati i jezične rječnike manje poznatih, tj. manje traženih jezika: sanskrtski, japanski, kineski, perzijski, turski...

U svim knjižnicama mreže, u odjelu priručnika, trebali bi se naći rječnici kao što su sljedeći:

ANIĆ, Vladimir

Rječnik hrvatskoga jezika / Vladimir Anić. - Zagreb : Novi Liber, 1998.

KLAIĆ, Bratoljub

Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice / Bratoljub Klaić.- Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 2001.

LONČARIĆ, Mijo

Hrvatski školski rječnik / Mijo Lončarić, Ante Bičanić. Zagreb: Profil International, 1998.

Ti primjeri pokazuju kako nabavnu politiku pojedine knjižnice promišljati imajući u vidu mrežu knjižnica, međutim to nije jedini element koji utječe na nabavnu politiku pojedine knjižnice. U obzir se moraju uzeti i specifičnosti svake knjižnice. Primjerice, postoje ogranci koji veličinom fonda te brojem stanovnika na području na kojem se nalaze preuzimaju ulogu područnih knjižnica. Primjer takvog ogranka jest knjižnica Staglišće. Nabava knjiga u takvom ogranku primjerena je njegovim zadacima koji proizlaze iz odstupanja od položaja u mreži knjižnica. Nasuprot tome, u nekim dijelovima grada narodne knjižnice "gušće" su raspoređene. Primjerice, na području bivše općine Centar nalaze se Gradska knjižnica, Knjižnica Bogdana Ogrizovića te Knjižnica Marije Jurić Zagorke. U ovakvoj situaciji treba izbjeći nepotrebno preklapanje knjižnog fonda u tim knjižnicama. Potrebno je nabavu tih knjižnica koordinirati kako bi ponuda naslova na relativno malom području bila što bogatija i raznovrsnija.

Specifičnosti knjižnica ovise i o karakteru postojećih zbirki. Poželjno je da knjižnica koja je

njegovala određene zbirke održi kontinuitet. Knjižnica sa zaista specifičnim položajem u mreži narodnih knjižnica u Zagrebu jest Knjižnica Božidara Adžije. Kao i Gradska knjižnica, i Knjižnica Božidara Adžije ima status narodne i znanstvene knjižnice i središnja je knjižnica mreže. Osnovana je 1927. godine kao specijalizirana knjižnica za društvene znanosti i sve do danas zadržava taj kontinuitet u izgradnji zbirki. Težište u nabavi novih knjiga je na naslovima s područja društvenih znanosti: filozofije, politike, prava, za razliku od Gradske knjižnice koja nabavlja manji broj primjeraka i ponešto smanjen opseg naslova s područja tih znanosti, a težište stavlja na pojačanu nabavu s područja prirodnih, primijenjenih i humanističkih znanosti. Dogovor o komplementarnoj izgradnji zbirki temelji se i na (neispunjenom) očekivanju zajedničkog useljenja u bivšu zgradu Nacionalne i sveučilišne knjižnice, kojom prigodom bi se zbirke sjedinile. Knjižnica Božidara Adžije nema dječji odjel, nabavlja relativno malo beletristike, a stručnu literaturu pojačano nabavlja i na stranim jezicima. Knjižnica Bogdana Ogrizovića također njeguje jednu specifičnu zbirku, jedinstvenu u Zagrebu, a to je zbirka beletristike na stranim jezicima, koja sadrži oko 30.000 svezaka na engleskom, njemačkom, francuskom, talijanskom i španjolskom jeziku.

To nisu jedini takvi primjeri, a svaka knjižnica može donijeti odluku da svoje zbirke specijalizira za određenu svrhu ili određene korisnike, ako za to postoje opravdani razlozi.

Specifičnosti knjižnice proizlaze također iz karaktera zajednice korisnika na području na kojem knjižnica djeluje. Blizina pojedinih fakulteta može nametnuti pojačanu nabavu literature te struke, naselja s velikim brojem male djece ili umirovljenika također će "pomaknuti" težište nabavne politike prema dječjoj knjizi, zabavnoj beletristici, knjigama za samopomoć, samoobrazovanje, literaturi za pojedine hobije (npr. uređenje kuće, vrta, voćnjaka) i sl.

Zaključak

Narodne knjižnice moraju jasno oblikovati svoje zadaće i kao javno objavljeni dokument ponuditi ih javnosti sredine u kojoj djeluju.

Da bi tu zadaću uspješno obavljala, svaka knjižnica mora u pisanom obliku imati smjernice za razvoj zbirki. Smjernice također predstavljaju javni dokument i moraju biti dostupne osnivačima, tj. financijerima knjižnice, svim djelatnicima u knjižnici te njezinim korisnicima.

Smjernice su velika pomoć u radu nabavnim službama knjižnice budući da im omogućuju dosljedno izgrađivanje knjižničnih zbirki u skladu s unaprijed određenim ciljevima. Smjernice također omogućuju i racionalnije korištenje sredstava predviđenih za nabavu građe. Prilikom izrade smjernica treba uzeti u obzir relevantne hrvatske i međunarodne dokumente, kao što su Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, IFLA-ine smjernice, preporuke UNESCO-a i Vijeća Europe.

Smjernice se povremeno moraju preispitivati budući da se postavke na kojima se temelje s vremenom mijenjaju.

Smjernice za razvoj fonda temelje se prije svega na jasno oblikovanim zadaćama i ciljevima koje bi svaka knjižnica trebala izraditi kao javno dostupan pisani dokument. Zadaće i ciljevi knjižnice ovise i o njezinu položaju u mreži knjižnica.

Prilikom izrade smjernica za izgradnju zbirki treba također utvrditi zajednicu korisnika kojima je knjižnica namijenjena. Temeljem pokazatelja o broju stanovnika na području na kojem knjižnica djeluje, veličina i struktura zbirki usklađuju se s pravovaljanim standardima za narodne knjižnice. Treba izraditi i analizu dobne, naobrazbene i spolne strukture korisnika, utvrditi njihove kratkoročne i dugoročne potrebe i podržati posebne programe.

Izgradnju knjižničnih zbirki u mreži knjižnica treba koordinirati tako da bi se maksimalna dostupnost publikacija postigla bez nepotrebnih preklapanja.

Prilikom izrade smjernica treba očuvati kontinuitet u popunjavanju postojećih zbirki u knjižnici. Kritički treba promotriti njihove jake strane i slabosti i u skladu s tim dalje ih razvijati.

U smjernicama treba odrediti prioritete u utrošku raspoloživih sredstava kako bi se moglo pravilno postupiti u onim slučajevima kada su ona smanjena, a uzeti u obzir i prostor kojim knjižnica raspolaže.

Smjernice trebaju sadržavati kriterije za izbor građe za pojedine stručne skupine, kriterije za pročišćivanje zbirki i otpis te procjenu uspješnosti izgradnje zbirki.

Bilješke

1 L. Puntigore, V. L. Public librarianship. London : Aldwych Press, 1989. Str. 32

2 Dovoljno je pogledati npr. knjigu *Collection development policies and procedures* E. Futas, koja u nekoliko ponovljenih izdanja bilježi izabrane preglede i planove za izgradnju zbirki (i) narodnih knjižnica, nudeći ih i kao nužnu udžbeničku građu za raspravu o toj temi. Prvo je izdanje, pod naslovom *Library acquisition policies and procedures*, objavljeno 1977. godine, drugo izdanje 1984. godine, a treće, pod izmijenjenim naslovom 1995. godine.

3 INTAMEL (akronim za International Association of Metropolitan City Libraries)

međunarodna je udruga narodnih knjižnica velikih gradova s više od 400.000 stanovnika, djeluje kao okrugli stol Sekcije za narodne knjižnice IFLA-e s ciljem razmjene stručnih znanja, osoblja i iskustava na promicanju i unapređenju djelovanja narodnih knjižnica u velikim gradovima. Knjižnice grada Zagreba od osnutka su članice INTAMEL-a. Istraživanje o nabavnoj politici narodnih knjižnica provela je A. Girard-Billon 2001. godine, a na godišnjoj su konferenciji INTAMEL-a u Stockholmu 2002. godine objavljeni prvi rezultati istraživanja, pod naslovom *Collection development policies of major public libraries in France and in other countries*.

4 The Public Library Services : IFLA/UNESCO Guidelines for Development. Miinchen, 2001. navodi da "... osnovni kriteriji za zbirku trebaju biti:

- raspon građe koja zadovoljava sve članove zajednice
- građa u formatima koji omogućuju svim članovima zajednice korištenje usluge knjižnice
- priljev novih naslova
- priljev novih knjiga
- široki raspon svih kategorija beletristike i ostale literature
- nabavu netiskane građe
- pristup vanjskoj građi, kao što su knjižnice drugih institucija, elektroničke baze, mjesna društva, državni, vladini odjeli ili narodna usmena kultura
- otpisivanje starih, uništenih i zastarjelih knjiga, neknjižne građe i informacijskih izvora."

5 Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. *Narodne novine* 58(9. lipnja 1999), propisuju sljedeću strukturu fonda narodnih knjižnica:

- općinska ili gradska: 45% beletristike, 25% znanstvene, 27% dječje, 3% priručne;
- županijska knjižnica: 35% beletristike, 45% znanstvene, 15% dječje, 5% priručne.

6 Temeljni tekst B. Hergešić O nabavi i nabavnoj politici. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 5 : 1/4 (1958-1959), str. 25-39, još je uvijek nezaobilazan u svakom praktičnom radu. Tijekom godina objavljeno je relativno malo tekstova koji su se bavili pitanjima izgradnje zbirke.

7 Radovi sa 29. skupštine Hrvatskog knjižničarskog društva objavljeni su u *Vjesniku bibliotekara Hrvatske*. 37 : 3/4 (1994).

8 Prilikom adaptacije Knjižnice Sesvete, koja je 1999. godine dobila znatno veći prostor dječjeg odjela, nedostatna zbirka tog odjela popunjena je kvalitetnim naslovima otpisanih primjeraka dječje literature Knjižnice Marije Jurić Zagorke, koja je zbog neadekvatnog prostora morala smanjiti svoj dječji odjel.

9 U donošenju smjernica korišteni su, među ostalim internim materijalima, sljedeći naslovi:

Curley, Arthur, Broderick, Dorothy. *Building library collections*. Metuchen, NJ., London : The Scarecrow Press, 1985.

Evans, Edward. *Developing library collections*. Littleton : Libraries Unlimited, 1979.

Futas, E. *Collection development policies and procedures*. 3 rd. ed. Phoenix, Oryx Press, 1995.

Library acquisition policies and procedures. [Ed. by] Elizabeth Futas. Phoenix, AZ : Oryx Press, 1977.

Magrill, Rose Mary, Hickey, Doralyn J. *Acquisitions management and collection development in libraries*. Chicago : American Library Association, 1984. *Public library collection development in the information age*. [Editor] Annabel K. Stephens. New York, London : The Haworth Press, 1998. Spiller, David. *Book Selection*. New York [etc]: Saur, 1980.

BOOK COLLECTION DEVELOPMENT IN PUBLIC LIBRARIES

Summary

The need to create the guidelines for book collection development in public libraries is dealt with in the paper. The guidelines must be a document available to the public and accessible to the library founders as well as to its users, if they are to be evaluated and accepted by them. Collection development policy is continuously harmonized with the library profession development as well as with library users' needs and serves as a foundation for annual, mid-term and long-term acquisition plans. The public library defines its mission in accordance with the current standards, recommendations of UNESCO, Council of Europe, professional associations and the needs of its user community. Clearly defined mission statement of every library results in collection development policy needed to achieve both the necessary equality and variety of sources and materials in public libraries, required to satisfy various users needs. Since criteria for the acquisition of library materials presuppose selection, the question of possible limitations of library users' right to free access to information is justified. Therefore, the authors argue that mission statements of public libraries in Croatia as well as guidelines for their book collections development should be published documents, in which selection criteria would be explained. Proper collection development policy of the public libraries network and co-operation with other libraries and information centres would help realize effective and comprehensive access to information to all categories of users and would thus weaken the negative impact of selection for small public libraries. The Zagreb City Libraries project of creation of the guidelines for book collection development is described summarily and examples of book selection in the Zagreb public library network are provided.